

Şahin ÇELER

Hoca Ahmet Yesevi Uluslararası Türk-Kazak Üniversitesi, Türkistan, Kazakistan
(sahinceler@gmail.com) <https://orcid.org/0000-0002-6796-0108>

XIV. ve XV. YÜZYILLARDA DOĞU AKDENİZ'DE TÜRK-HAÇLI MÜCADELESİ*

Öz: Haçlı Seferleri, XI. yy'ın sonunda Kudüs'ün Haçlılar tarafından ele geçirilmesiyle başlamıştır. 1096'da Avrupa'dan yola çıkan Haçlılar 1099'da Kudüs'de geçirmişler ve XIII. yy sonuna kadar Ortadoğu'da varlıklarını sürdürmüşlerdir. 1291'de Memlüklerin, Akka'yı almasıyla bölgeden ayrılmak zorunda kalmışlardır. Haçlılar, bu tarihten sonra Doğu Akdeniz'de konuşlanarak Kutsal toprakları geri almak için çabalamışlardır. Aynı dönemde Batı Anadolu'yu fetheden Türk Beylikleri, denizde gaza faaliyetleri yürütmeye başlamışlar ve bu süreçten sonra Haçlılarla denizde mücadele etmişlerdir. Aydınoğulları ve Menteşeoğulları'nın başı çektiği başarılı denizcilik faaliyetleri Haçlıların hayallerini gerçekleştirmelerini engellemiştir. Bu beylikler bir müddet sonra büyük bir devlet olacak Osmanlı Devleti'nin donanmasının çekirdeğini de oluşturmuştur. Nihayet XVI. yy'da Osmanlı Devleti Akdeniz'in egemen gücü haline gelmiştir.

Anahtar Sözcükler: Akdeniz, Haçlılar, Türk Denizciliği, Menteşeoğulları, Aydınoğulları

Şahin ÇELER

Khoja Akhmet Yassawi International Kazakh-Turkish University, Turkestan, Kazakhstan
(sahinceler@gmail.com) <https://orcid.org/0000-0002-6796-0108>

TURKISH-CRUSADER STRUGGLE IN THE EASTERN MEDITERRANEAN IN THE XIVTH AND XVTH CENTURIES

Abstract: The Crusades started at the end of the XIth century with the capture of Jerusalem by the Crusaders. They continued their presence in the region until the end of the XIII century. In 1291, their presence in the region ended when the Mamluks took Acre. After this date, they were stationed in the Eastern Mediterranean and endeavored to take back the Holy Lands. In the same period, the Turkmen principalities

*Geliş Tarihi: 22 Ocak 2024 – Kabul Tarihi: 15 Şubat 2024

Date of Arrival: 22 January 2024 – Date of Acceptance: 15 February 2024

Келген күні: 22 қаңтар 2024 ж. – Қабылданған күні: 15 ақпан 2024 ж.

Поступило в редакцию: 22 января 2024 г. – Принято в номер: 15 февраля 2024 г.

DOI: 10.59358/ayt.1423676

Content of this journal is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License

that conquered Western Anatolia started to carry out maritime expeditions and after this period, they fought the Crusaders at sea. The successful maritime activities of the Turks prevented the Crusaders from realizing their dreams. These principalities also formed the nucleus of the navy of the Ottoman Empire, which would become a great state after a while. This state became the dominant power of the Mediterranean in the 16th century.

Keywords: Mediterranean, Crusades, Turkish Seafaring, Menteşeoğulları, Aydınöğulları, Rhodes, Knights

Haçlı Seferleri 1096'da başlamıştır ve Avrupa'dan yola çıkan Haçlılar 1099'da Kudüs'ü işgal etmişlerdir. 1291 yılında Memlükler'in Akka'yı almasına kadar bölgedeki varlıklarını sürdürmüşlerdir. Bu süre boyunca Ortadoğu'da devam eden Haçlı-Müslüman çatışması, Haçlıların Ortadoğu'dan çıkarılmasının ardından Doğu Akdeniz'de devam etmiştir. Zaten XII. yy'ın ikinci yarısından itibaren Türklerin Anadolu'daki güçlerini pekiştirmeye başlamasıyla Avrupa'dan yola çıkan Haçlı kuvvetleri Anadolu üzerinden Ortadoğu'ya geçemiyordu çünkü karayolu Türkler tarafından fethedilmişti. Buradan geçiş Haçlılar için çok büyük kayıplara yol açıyordu. Bu sebeple bir süre sonra Haçlılar rotalarını İtalyan limanlarından Kutsal topraklara doğru yöneltmişlerdi. Bu dönemde İtalyan şehir devletleri (özellikle Ceneviz ve Venedikliler) yaptıkları insan taşımacılığı ve ticaret sayesinde fazlasıyla güçlenmiş Akdeniz'de aktif rol oynamaya başlamışlardı¹. Diğer taraftan XIII. yy. sonunda Ortadoğu'da Haçlıların elindeki son toprak olan Akka'nın da bir Türk devleti olan Memlükler tarafından fethedilmesiyle Haçlılar önce Kıbrıs'a yerleşmiş oradan da belli bir kısmı Menteşe beyliği tarafından zapt edilmiş olan Rodos Adası'nı ele geçirerek 1309 yılında Papalığın da desteğiyle neredeyse adada müstakil bir devlet kurmuşlardı. Rodos'u ele geçiren Hospitaller Şövalyeleri idi. Bu tarikat Haçlıların Kutsal Toprakları ele geçirmesinden önce, bölgeye gelen Hristiyan hacılara sağlık ve konaklama hizmeti vermekteydi ancak zamanla aldıkları bağışlar ve Papalığın desteği ile büyük güç kazanmıştı. Elde ettiği maddi güç ve bölgenin şartları sebebiyle giderek askerleşen bu güç öyle büyük boyutlara ulaşmıştı ki XIV. yy başlarında Rodos'u ele geçirerek adeta bir devlet haline geldi ve Akdeniz'de Türklerle en çok mücadele eden, en önemli Hristiyan güçlerinden birini teşkil etti.

¹Bu şehir devletleri I. Haçlı Seferi'nde de bölgeye denizden destek vererek denizin öneminin anlaşılmasını sağlamışlardı.

Öte yandan Bizans başkenti İstanbul IV. Haçlı Seferinde, 1204-1261 yılları arasında Latinler tarafından işgal edilmişti. Bizans, 1261'de İstanbul'u Latinler'den geri almıştı ancak yaşanan yönetim zafiyeti, ekonomik problemler ve Anadolu'ya gelen Türklerin başarılı fetih faaliyetleriyle batı Anadolu'yu kaybetmişti. Batı Anadolu Türklerin eline geçmeden önce Bizans'ın Ege'de büyük limanları bulunmaktaydı. Bölgede gemi inşası için gerekli ağacı sağlayabilecek ormanlar bulunmaktaydı. 1284 yılında Bizans yönetimi ekonomik tedbirler sebebiyle bu limanlardaki donanmalarını kaldırdığı için bölgede işsiz, denizcilikle uğraşan birçok yerli kalmıştı. Bu denizciler genellikle korsanlık faaliyetlerinde bulunuyorlardı. Türk beylerinin bunları istihdam etmesi zor olmadı (İnalçık, 1997, s. 175.). Bölgenin yönetimi Karesioğulları, Menteşeoğulları ve Aydınöğulları başta olmak üzere Türk beyliklerine geçmişti. Bu Türk beyleri Anadolu'nun içlerindeki diğer Türk beylikleriyle mücadele ettilerse de asıl hedefleri olan gaza için denize açılıyorlardı ki bu denizcilik faaliyetlerinde Aydınöğulları ve Menteşeoğulları başı çekmekteydi. XIV. yy başlarında Batı Anadolu'da kurulan bu beylikler Doğu Akdeniz'deki Hristiyan egemenliği için bir tehdit oluşturmalarının yansira ilerde Osmanlı Devleti'nin de donanmasının temelleri olacaktı (İnalçık,1997, s. 176.). Bu beyliklere Anadolu Selçuklularından kalan bir denizcilik mirası vardı. Bunun yanında yukarda belirttiğimiz gibi fethettikleri bölgelerdeki limanlar ve yerli denizcilerle denizcilik faaliyetlerini sürdürüyorlardı. İstanbul'un Latin işgali süresince bölgedeki tahakkümünü kaybeden Bizans, birçok limanı ve bu limanlarda çalışan gemi inşası konusunda tecrübeli personeli ve denizciyi de Türklere bırakmış oluyordu. Bunların yanında Batı Anadolu'ya ilk gelen Türkmenler arasında bulunan Çaka Bey'in de XI. yy. sonlarında giriştiği denizcilik faaliyetleri ve Bizans'a yaşattığı deniz mağlubiyetleri de dikkate şayandır². Bizans Batı Anadolu'yu Türklere kaybetmesine ilaveten Ege'deki gücünü de Venedik ve Cenevizlilere kaybetmiş bulunuyordu. XIV. ve XV. yüzyıllar Ege'de, Haçlıların Mısır'a hâkim olmak için tekrar seferler düzenlemek için çabalarına tanıklık ederken Türklerin de denizde gaza faaliyetlerine sahne olacaktı.

Haçlılar Akka sonrasında Kıbrıs'ta konuşlanmışken, en profesyonel askeri güçleri olan Hospitaller ve Tapınakçılar'ın³ planı Kıbrıs'ı kullanıp

² Bu Türkmen Beyi belli bir süre Bizans'a esir düşmüş ve Bizans sarayında kalmıştır. Kendisinden bahseden en önemli çağdaş kaynak olan Anna Komnena'nın Alexiad adlı eserinde, Çaka beyin Grekçe'yi bildiği ve Bizans'ın deniz politikalarına hâkim olduğu geçmektedir.

³ Bahsi geçen iki tarikat da Kudüs'te kurulmuştur ve amaçları hacılara yardım etmektir. Hospitaller Şövalyeleri tarikatı Haçlıların Kudüs'e gelmesinden de önce kurulmuş olup asıl amaçları fakir Hacılara sağlık ve konaklama hizmeti vermektir. Tapınak Şövalyeleri ise daha sonra kurulmuş olup gayeleri de bölgeye gelen Hacılara koruma hizmeti vermektir. Bu iki

oradan Mısır'a sefer düzenlemektir. Oradan da Kutsal toprakları ele geçireceklerdi. Papa'nın (V. Clement) tarikatlara bakışı pozitifti. Bu organizasyonların Ortadoğu'daki toprakları tekrar kazanmak için farklı stratejik planları vardı. Tapınakçılara göre tek seferde 10 kadırga ve 50.000-60.000 civarı askerle denizleri temizlemek gerekliydi (Runciman, 1992, s. 367). Hospitaller ise büyük bir saldırı yapmaktansa, küçük çaplı, yıpratıcı ve uzun dönemli bir saldırı planının başarılı olacağını düşünüyorlardı. İlk olarak küçük saldırılarla Mısır ve Suriye kıyıları alınmalı; Akdeniz'de sağlıklı bir üs ele geçirilmeliydi. İmkanlar el verdiğince büyük bir ittifak kurulmalıydı. Ekonomik destek de çok önemliydi (Çavuşdere, 2016, s. 70-72). Ama aslında bu iki tarikat da Haçlı Seferleri'nin ilk dönemlerinden beri elde ettikleri ganimetler ve kendilerine yapılan bağışlar sebebiyle finansal olarak büyük imkanlara sahiptiler. Buna rağmen Avrupa'dan ekonomik destek ve finansal yardım istemeleri bu işin ne kadar yüksek maliyetli olduğunu göstermesi açısından mühimdir. Öte yandan muhtemelen, Hristiyanlar kendilerini asıl uğraştıracak olanın Mısır değil Anadolu'da filizlenen ve hızla büyüyen Türk gücünün olacağını henüz farkında değillerdi.

Kıbrıs'ta Tapınakçıların, Fransa Kralından gördükleri düşmanlık artarken, Hospitaller'in de Kıbrıs kralıyla iyi ilişkiler içinde olduğu söylenemezdi. Hospitaller bu sebeple yeni bir üs aramaya karar verdiler. Tarikatların başında *Efendi (Master)* denilen bir yöneticileri bulunmaktaydı. 1305 yılında Falque De Villaret Hospitallerin efendisi oldu. Bu şahıs eski bir denizciydi (Trischitta, 2001, s. 11). Denizcilik ve Akdeniz konusunda da tecrübeliydi. Rodos'un önemini bu liderin anlamış olması muhtemeldir. Çünkü Kıbrıs'ta kalsalar ilerde bahsedeceğimiz gibi muhtemelen Tapınakçılar gibi dağıtılacak ve finansal varlıkları ellerinden alınacaktı.

Hospitallerin varlık sebebinin, *kafir* olarak gördükleri Müslümanlarla savaşmak, hacılara konaklama, güvenlik ve sağlık hizmeti vermek olduğu göz önünde bulundurulduğunda, Kıbrıs'ta gelecekleri yoktu. Bu durumu onların da anlamaları çok zaman almadı. Bu görüş doğrultusunda tarikat Rodos'u işgale karar verdi. Bölgede Rodos dışındaki diğer seçenek Kilikya bölgesiydi ancak Kilikya'nın kıyı şeridi pek elverişli değildi ve denize açılacak liman konusunda şanssızdı. Türklerin saldırılarına açtı, dönemin süper güçleri olan Memlük ve Moğol topraklarına yakındı. Rodos ise bir adaydı ve denizlerde Hristiyanlar egemendi. Güvenli ve bağımsız bir yerdi. İklimi uygundu ve liman olarak çok avantajlıydı. Bu durum yukarıda belirttiğimiz gibi De

tarikat zamanla Papalıktan onay alıp adeta Papalığın askeri güçleri gibi çalışmaya başlamışlardır. Aldıkları bağışlar ve askeri ganimetler sayesinde çok büyük ekonomik imkanlara sahip olmuşlardır.

Villaret'in de dikkatini çekmiş olmalı. Bunlara ilaveten Karadenizden Mısır'a yapılan ticaretin deniz yoluna egemendi. Bu yol aracılığıyla kereste, demir ve Mısır Devleti'nin ve ordusunun belkemiği olan köle ticareti yapılıyordu (Luttrell, 1988, s. 82). Doğal limanlarıyla, Doğu Akdeniz ticaret yollarına etki edebilecek konumdaydı. Helenistik dönemden beri kullanımda olan, Avrupa'dan İskenderiye'ye giden deniz yolunun sık sık uğranılan noktasıydı (Braudel, 2017, s. 174).

Tarikatın böyle bir şey için tabii ki Papalıktan olur alması gerekmektedir. 1303'te Rodos'ta meydana gelen deprem, adada bir yıkım meydana getirdi. Falque de Villaret bunu bir fırsat olarak gördü. Papadan işgal için izin istedi ve istediği cevabı aldı (Çavuşdere, 2017, s. 55). Ada'nın bazı bölümleri 1300 yılında Menteşe Beyliği tarafından fethedilmişse de Rodos 1271'den beri Bizans İmparatorunun Cenevizli bir amirline bağlıydı. Ancak ada aslında, bir bölümünün Türkler tarafından fethine engel olamayan Venedikli korsanların egemenliğindeydi (Vitteck, 1944, s. 56, Heyd, 2000, s. 599). Yani adadaki durum oldukça karışıktı. 1306'da Hospitaller Rodos'a saldırdı. Bu saldırıda 2 kadirge, 4 küçük gemi ve içinde 35 şövalyenin bulunduğu bir deniz kuvveti ve birkaç parça Ceneviz donanması vardı (Smith, 1987, s. 215). 1308'de İstanbul'dan, yardım için bir deniz kuvveti gönderildi ancak kötü hava koşullarından dolayı filo Kıbrıs'a sürüklendi ve şövalyelerin eline geçti. Ele geçirilen Rum mürettebat şehrin teslimi için müzakerelerin başlamasını sağladı (Runciman, 1992, s. 368.). Rodos'un tam olarak işgali 1310'u bulurken, tarikatın merkezi 1309'da Rodos'a taşınmıştı. Hospitaller adayı almasa, Menteşe Beyliği muhtemelen adanın tamamını fethedecekti ve Türklerin Akdeniz hakimiyeti çok daha erken zuhur ederek Haçlıların Kutsal Toprakları geri alma ümitlerini sona erdirecekti. Hospitaller bununla birlikte, Teke'den Makri Körfezine, oradan da Kilikya'ya uzanan birçok önemli deniz üssünü de ele geçirdi. Rodos'la bu bölgeler arasında sürekli şekilde kontrol vardı (İnalçık, 2000, s. 537).

Şövalyeler adaya yerleşmelerinin ardından bazı Ceneviz gemilerini 1311'de ele geçirdiler. Gemiler Memlûklere köle ticareti yapıyordu. Bu olay Cenevizlileri ile Menteşe Beyliği arasında bir ittifakla sonuçlandı (Carr, 2016, s. 56). Menteşe Beyliği de topraklarında ticaret yapan bazı şövalyeleri esir almıştı. 1312'de Rodos yakınlarında, Cenevizli-Menteşeoğulları ittifakı ile Şövalyeler arasında vuku bulan savaşı şövalyeler kazandı (Carr, 2013, s.168).

Falque de Villaret, adada yeni bir idare kuruyordu. 1303'teki deprem ve tekrar adayı tahkim etmenin getirdiği finansal buhran döneminde, seçilmiş bir liderden ziyade hükümdar gibi davrandı. Toprak bağışları yapmasının yanında vergileri yükseltti. Diğer devletlere elçilik heyetleri gönderdi. Para bastırdı ve

Rum Kilisesini Katolik Kilisesi'nin tahakkümü altına almaya çabaladı. Batı Anadolu'da varlığını sağlamlaştırma gayreti Menteşeogluları ve Aydınogluları sebebiyle boşa gitti, ancak Kuzeyde Leros'dan güneyde Kızılhisar adasına kadar ellerindeydi.

Bu esnada Hospitalleri büyük oranda etkileyecek bir olay meydana geldi. En büyük rakipleri Tapınakçılar lağvedildi. Malvarlıklarının çoğu Hospitallere devredildi. Tapınakçıların ünleri tarikatın dağılmasının sebebi oldu. Tapınakçıların lağvedilmesinin nedenlerinden biri de Papalığın buradan gelecek finansal gücü yeni Haçlı Seferlerine aktarmak istemesiydi (Luttrell, 1988, s.251). Tapınak Şövalyeleri, hacıları korumak ve Müslümanlara karşı savaşmak için kurulmuş bir tarikattı. Kıbrıs'ta savaşmalarını gerektirecek bir şey yoktu. Varlık amaçları ve finansal varlıklarını haklı gösterebilecek bir olgu olmayışı onları sıkıntıya soktu. Bazıları çoktan Avrupa'ya dönmüştü, alkoliklikle bile suçlanıyorlardı; "Tapınakçı gibi içmek" deyimi Avrupa'da içki içip kavga edenleri tanımlamak için kullanılmaya başlamıştı (Riley, 2002: s.7).

Varlıklı olup banker ve tefeci olarak çalışıyorlardı. Şövalyeleri savaş meydanında sonuna kadar savaşıyorlardı. Ancak ticari durumlarından dolayı da Müslümanlarla sıkı ve yakın bir münasebetleri vardı. Bazılarının Müslüman dostları vardı ve Müslüman alimlerle ilişki içerisindeydiler. Öte yandan aralarında İslam'a yakın olanlar bile vardı. (Şeşen, 1994, s. 21). Onların kale duvarlarının içinde sapkın ayinler yaptıkları söyleniyordu. Ezoterik felsefe⁴ ile ilgilendiklerine dair dedikodular yayılmıştı (Runciman, 1992, s. 368). Tapınakçıların asıl amaçlarından uzaklaştığı düşüncesinden dolayı Ekim 1307'de Fransa'da bulunan bütün Tapınakçılar derdest edildi (Smith, 2010, s. 3). Sapkınlık suçlamasıyla mahkemeye sevk edildiler. Ancak gerçek sebep Tapınakçıların sahip oldukları maddi imkanlarını kanalize edebilecekleri gayelerini kaybetmeleriydi. Şövalyelerin bütün varlıklarına el koyuldu. 1312'de bu mülklerin Hospitaller'e verilmesine karar verildi ancak Hospitallerin kendilerine kalanları elde etmeleri için beklemeleri gerekecekti. Örneğin Fransa'daki mülklerini 1317'de alabildiler. 1338'de İngiltere'deki varlıklarının hala hepsini alamamışlardı. Bütün bu eksikliklere rağmen 1324'e geldiğinde zenginlikleri ikiye katlanmıştı (Smith, 1987, s. 215).

Muhtemelen bahsi geçen mülklerin ve finansal varlıkların çokluğu paylaşılmasını da zorlaştırdı. Tapınakçılardan kalanların büyük kısmı, Rodos'un tahkim edilmesine harcandı. Artık Doğu Akdeniz'de daha da aktif rol oynamaya başladılar. Şövalyeler şimdiye kadar Avrupa'nın kendilerine

⁴Belli sayıdaki insana öğretilen ve çok az insanın bilmesi gerektiği düşünülen öğreti.

XIV. VE XV. YÜZYILLARDA DOĞU AKDENİZ'DE TÜRK-HAÇLI MÜCADELESİ

sunduklarıyla var olma mücadelesi veriyorlardı. Ama şimdi Tapınakçılardan kalan mülkleri, tersaneleri ve inşa ettikleri gemilerle dönemin güçlü aktörleri arasına gireceklerdi.

Rodos'un işgali bir deniz operasyonuydu, ancak tarikatın gerçek '*deniz zihniyetine*' kavuşması zaman aldı. Buna rağmen, Türk kıyısının birkaç yüz kilometrelik alanına egemenlerdi. Yakındaki Türk Beyliği Mentешеoğullarının'nın neredeyse denize ulaşımı engellendi. Türklerin deniz operasyonlarının ana merkezi yavaş yavaş kuzeye Aydınöğulları Beyliği'ne kaydı. Burada Türklerin denizciliğe çok çabuk uyum sağladığı ve denizlerde kısa sürede etkin rol oynamaya başladıkları gözden kaçmamalıdır.

Bölgede yükselen Türk gücü Hospitalleri bazı ittifaklar aramaya itti. Özellikle Ege'nin kıyı şeridinde bulunan Mentеше ve Aydınöğulları Beyliklerinin sıklıkla çıktıkları seferler ve adalara yaptıkları saldırılar Hristiyan varlığını tehdit etmekteydi. Mentешеoğulları özellikle Ahmet Bey (XIV. yy'ın ikinci yarısı) döneminde bazı Ege adalarından haraç alacak kadar güçlenmişti. Şövalyelerin de henüz müstakil olarak savaşmaya yetecek çok büyük donanmaları yoktu.

XIV. yy'ın ilk yarısında Ege'deki diğer aktör, Zaccaria ailesiydi. Aile 1304 yılında Sakız Adası'nı Bizans'tan almıştı. Benedetto Zaccaria 1264'de Venedik'e esir düşmüştü. Ardından 1267'de Bizans'a elçi olarak gönderilen şahıs başarısız bir elçilik görevi yürütse de Bizans İmparatorunun gözüne girmişti. Bu sebeple kendisine Foça'daki şap madenlerinin işletmesini verildi. (Miller, 1921, s. 284-285). Zamanla güçlenen Zaccaria ailesi 1304'te Sakız Adası'na akınlar yapmaya başladı ve adayı 10 yıllığına Bizans'tan kiraladı. Bunu takiben beşer yıllık ek sürelerle bu durum 1329'a kadar uzadı (Çavuşdere, 2017, s. 51). Sakız Adası konum olarak kuzeyde İstanbul ve Karadeniz ile güneyde Suriye ve Mısır arasındaki ticaret yolu üzerinde bulunmaktaydı.

Zaccaria ailesinin de Türk akınlarına karşı bir ittifaka ihtiyaçları vardı. 1313 sonlarında Şövalyelerle ittifak yaptılar. Bu ittifak 1318'de ve 1319'da Aydınöğulları'nı yenilgiye uğrattı. Ancak 1319'da Aydınöğulları Sakız Adası'na bir akın düzenledi ve ardından iki buçuk yıllık bir kuşatmanın sonunda Zacchariaların elinde bulunan İzmir'i fethetti. Mentеше Beyliği'nin, Rodos'u alabilmek için 1320 veya 1321'de düzenlediği iki seferde de yenilgiye uğratan yine bu ittifaktı (Çavuşdere, 2017, s. 63). Lakin Sakız Adası 1329 yılında tekrar Bizans tarafından ele geçirildi. Böylece bu ittifak da son buldu. Bu iş birliği aynı zamanda adalar arası bilgi aktarımı ve casusluk konusunda şövalyelere büyük katkılarda bulundu. Bu sayede kendilerine yapılacak saldırıların bilgisine önceden sahip olabiliyorlardı. İlerleyen dönemlerde de

Gelibolu ve İstanbul'dan sürekli bilgi aktarımı devam edecekti (Carr, 2013, s.169).

Şövalyeler, Türklerin ekonomik olarak da kuşatılması gerektiğini ileri sürüyorlardı. Ege'deki bazı başarıları, onların Haçlı müttefiklerini buna ikna etmesini kolaylaştırdı. Rodos'ta 1322'de yapılan görüşmelerde Türklerin ilerlemesine engel olamayan Bizans, Venedik ve Şövalyeler 20 kadırgadan oluşan bir kuvvet oluşturmayı planladılar. Bu kuvvet 1334'te Edremit Körfezi'nde Türk donanmasını yenilgiye uğrattı. Savaşta Papalığın desteğiyle oluşturulan 34 kadırgalık bir deniz filosu bulunmaktaydı ve 10 kadırga şövalyeler tarafından temin edilmişti. 150 Türk gemisi yok edildi ve 5000 Türk öldürüldü (Carr, 2013, s.172; Çavuşdere, 2017, s. 96.). Bu başarıları şövalyelerin Avrupa'daki prestijlerini hızla arttırdı ve destek bulmalarını kolaylaştırdı. Aynı yıl Rodos ve Kıbrıs filolarından oluşan bir donanma İzmir'i işgal için saldırıya geçti ama sonuç olumsuzdu. Bunun üzerine Aydınoğulları Mora'ya düzenledikleri seferle birçok esir ele geçirip büyük ganimetle geri dönmeyi başardı.

1334'ten sonra şövalyeler yeni bir ittifak için Papalığa müracaat ettiler, ama Papa XII. Benedikt maliyetin yüksekliği sebebiyle bu sefere sıcak bakmadı. Papanın 1343'te ölümü üzerine yerine geçen Papa VI. Clement ise bu sefer konusunda olumlu görüşlere sahipti (Carr, 2013, s.174.). Bir süredir Aydınoğulları'nın elinde bulunan İzmir'i almak için düzenlenen seferde Şövalyeler İzmir'in ele geçirilmesinde Haçlılarla beraber hareket etti. İzmir Limanı, Aydın Beyi Umur Bey'in elindeydi ve Ege adalarına sefer için donanma inşa ettirmişti. Öte yandan Latinler de Akdeniz'e egemen olmak için Anadolu'da dayanak noktalarının önemini farkındaydılar. 1344'de İzmir'e doğru yola çıkan donanmada Papalık ve Kıbrıs Krallığının dörder, Şövalyelerin de altı kadırgası vardı. (Runciman,1992, s. 381). İzmir Limanı'nın girişinde Umur Bey mağlup oldu, ancak gösterdiği mukavemet sebebiyle Haçlılar daha iç bölgelere erişmeden sahil kesiminde kaldılar (Başkan, 2014, s. 139-148). Umur Bey bir süre sonra donanma ile yeniden Akdeniz'e açıldığında Tarikat, şehirdeki kalenin yıkılması şartıyla İzmir Limanı'nı geri verme hususunda Aydınoğulları'yla anlaşta. Fakat bu anlaşmayı Papalık onaylamadı. Umur Bey şehri geri almaya uğraşırken 1348'de vefat etti. Yerine geçen kardeşi Hızır, Haçlılarla çok ağır bir anlaşma imzalamak durumunda kaldı. Anlaşmaya göre; Aydınoğulları kendisine ait bütün limanlardan aldığı vergilerin yarısını Haçlılara vermeyi, Hristiyanlara ait deniz kuvvetlerinin de bu limanlarda ve denizde rahatça dolaşmasını, bütün deniz gücünün silahsız bırakılmasını ve Latinlerin Aydınoğulları Beyliği'nde konsolos bulundurmalarını kabul etti (Merçil, 1988, s. 240). Hızır Bey ticareti tercih etti ve aynı yıl Ege adalarındaki Hristiyanlarla ticaret anlaşması yaptı

(İnalçık, 2009, s. 19; Carr, 2013, s. 175.). İzmir'i koruma işi şövalyelerindi çünkü bu dönemde şehri koruyabilecek doğudaki tek Hristiyan güç Şövalyelerdi (Luttrell, 1988, s. 257). Timur gelene kadar İzmir Şövalyelerin hakimiyetinde kaldı. Dolayısıyla Türk deniz operasyonlarının merkezi kuzeye, Osmanlı Sultanlığına kaydı. Tarikat, Doğu Akdeniz'deki yalnızlığının bilincindeydi. 1346'da tahkimatını güçlendirdi. XV. yy'da Rodos, dünyanın en iyi tahkim edilmiş bölgelerinden biri haline gelecekti. (Smith, 1987, s. 216.).

Diğer taraftan girdiği hiçbir savaşta yenilgi yüzü görmeyen Timur'un, Küçük Asya'ya gelmesinin yarattığı depremden Anadolu kadar değilse de şövalyeler de etkilendi. 1402'de yapılan Ankara Savaşı'nda, I. Bayezid'i yenilgiye uğratan Timur, Anadolu'da tesis edilmek üzere olan Osmanlı hâkimiyetini yerle bir etti ve Osmanlı Devleti'ni on bir yıl sürecek (1402-1413) bir fetret devrine soktu. Timur, 1344'ten beri şövalyelerin ellerinde bulunan İzmir'i kısa sürede ele geçirdi (Vittek, 1944, s. 89). Timur 1403 ilkbaharında Anadolu'yu terk edip Çin'e yaptığı seferde öldü ama yaptığı müdahale Anadolu'nun mukadderatına büyük etkiler yaptı (Ostrogorsky, 2011, s.513). Osmanlı Sultanlığı'nın Bayezid'den sonra içine düştüğü kaos, sayesinde Hospitaller kaybettikleri İzmir yerine, Menteşe Beyliği'nin karşı koymasına rağmen Bodrum'u aldılar ve hemen orada bir kale inşa ettiler⁵ (Vittek, 1944, s.97; Jorga, 2005, s.323.).

Diğer taraftan Hospitaller, başından beri Mısır'ı da kendilerine hedef olarak belirlemişti. Kutsal topraklara tekrar ulaşabilmek adına bölge önemli bir noktaydı. Burası Memlûk Sultanlığı'nın egemenliğindeydi. 1365'te Mısır'ın İskenderiye Limanı'na Kıbrıs Kralıyla bir sefer düzenlediler ancak bu saldırı istenileni veremedi. Sultan Baybars, 1426 yılında Kıbrıs'ı fethetti. Bu, şövalyeleri endişelendiriyordu zira sıranın kendilerine de geleceği konusunda endişeliydiler. Ancak aralarında yapılmış ve 1403 yılında yenilenmiş bir anlaşma vardı (Kanat, 1999, s. 396). Bu anlaşmaya göre şövalyeler İskenderiye, Remle, Dimyat ve Kudüs gibi şehirlerde konsolos bulundurabiliyordu. Şövalyelere Kudüs'teki ilk şifahanelerini yeniden inşa etme ve Remle'de hacılara yardımcı olmak amaçlı bir konsül kurma olanağı da sağlanmıştı. Bunlara ilaveten at üstünde bütün Memlûk topraklarında dolaşma imkanına da sahiptiler. Bu, Memlûk Devleti'nde büyük bir imtiyazdı.

Bunlara rağmen şövalyelerin Haçlı birlikleriyle, Memlûk şehirlerine ara ara saldırımları ve şövalyelerin desteklediği korsanlık eylemlerinin Mısır ticaretine verdiği zarar Memlûklere, Rodos'u almak için yeterli sebebi

⁵Bu kale yeni yapılmış değildi, muhtemelen oradaki mevcut kale tahkim edilmişti.

sunuyordu. Memlükler 1440, 1443 ve 1444'de olmak üzere Rodos'a üç kez sefer düzenlediler ama istediklerini alamadılar. Tarikatın çok iyi çalışan casusluk sistemi sefer hazırlıklarının önceden haber alınmasını sağlıyordu. Ayrıca adanın sağlam tahkimatı ve savunma teknikleri Memlüklerin istediklerini alamamasına sebep oldu (Kanat, 1999, s. 406). Sonunda Memluk sarayındaki Fransız bir tacir aracılığıyla Şövalyeler ve Memlükler arasında barış sağlandı. Bundan sonra Rodos'a sefer yapma işi Osmanlıların olacaktı (Darkot, 1954: s. 755).

Diğer taraftan 1453'te İstanbul'u fetheden Osmanlılar Akdeniz'i de hakimiyetleri altına almak istiyorlardı. Bu durum Haçlıları yakından etkiledi. Şövalyeler İstanbul'un Türklerin eline geçmesinden sonra sonra elçi göndererek anlaşma imzalamak istediklerini belirttiler. Ama ertesini yıl, Papalık destekli bir donanma ile Ege sahil şeridinde saldırı düzenlediler. 1455'te de II. Mehmet, küçük bir filo göndererek tarikata ait bazı adalara akınlar yaptı (Bostan, 2008, s.19). Ayrıca Şövalyeler, Osmanlı Sultanlığı'nın doğu sınırında sürekli bir tehdit unsuru olan Karmanoğulları ve Uzun Hasan ile ittifak halindeydi. Bu da tarikatın varlığını sürdürdüğü sürece Osmanlılar aleyhine hareketlerde bulunarak sürekli bir tehdit olacağı anlamına gelmekteydi (İnalçık, 2010, s.33.).

Osmanlıların Anadolu ve Rumeli'deki problemleri çözme çabası şövalyelere zaman kazandırdı. 1480'de Gedik Ahmet Paşa'nın Otranto'yu fethederken aynı yıl Mesih Paşa Rodos'u almak için görevlendirildi (Hammer, 2008, s.249; Jorga, 2005, cilt 2, s.170; İnalçık, 2010, s. 34). Mesih Paşa Rodos'a defalarca saldırdıysa da ada kendini başarıyla savundu. Otranto'nun Osmanlıların eline geçtiği yıl şövalyelerin Rodos'u başarılı şekilde savunması Avrupa'da büyük ses getirdi. Hristiyanlığın doğudaki kalesi olarak görülen tarikatın savunma stratejileri artık fazlasıyla doğrulanmış bulunuyordu (Vatin, 2004, s. 5.). Kısa bir süre sonra Osmanlı tahtı el değiştirdi. Yeni Sultan II. Beyazid'in kardeşi, iktidar ortaklarından Cem, Şövalyelere sığındı. Bu durum tarikatın varlığını sürdürmesine yardımcı oldu. Cem, şehzadeligi döneminde Menteşe ve Karaman'da sancak beyliği yapmış ve Rodos'la elçilik mahiyetinde ilişkilerde bulunmuştu (Vitteck, 1944, s.107).

1481'de II. Bayezid karşısında yenilgiye uğrayıp Kahire'ye giden Cem, 1482'de Memlüklerin yardımıyla Anadolu'ya girdi. Ancak tekrar mağlup oldu ve Rodos'a kaçtı. Buradan da ölümüne kadar kalmak durumunda olacağı Avrupa'ya gönderildi. Cem'in salınıp bir iç savaşa sebep olabilme ihtimalinden dolayı Bayezid ihtiyatlı davranıp onun 1495'te ölümüne kadar, önce şövalyelere ardından da Papalığa şehzadenin masrafları için yıllık 45.000 duka altın ödedi (İnalçık, 2010, s.35; Jorga: 2005, s. 203-213). Bunun yanında

anlaşma gereği padişah hayatta olduğu sürece Bodrum'a da saldırmayacaktı (Ziver Bey, 2013, s.113). Sürekli bir iç savaş tehdidi Sultanı ılımlı politikalar gütmeye itti⁶. Osmanlı Sultanlığının adayı fethedeceği döneme kadar durum bu şekilde devam etti. Şövalyeler, artık bölgedeki bağımsız son Katolik Hristiyan gücü (Vatin, 2004, s. 5).

Rodos Akdeniz'de Osmanlı gücü için sürekli bir tehdit oluşturuyordu. Bayezid'den sonra tahtın sahibi olan I. Selim'in sekiz yıllık saltanatı doğu ve Mısır seferleriyle geçti. Bu yüzden Rodos Beyazid'in oğlu döneminde değil torunu I. Süleyman zamanında düşecekti. Süleyman tahta geçtiğinde iç karışıklıkları önleyip Belgrad'ı aldıktan sonra yönünü Rodos'a çevirdi. I. Selim'in Mısır'ı almasının ardından, bu yeni ve zengin şehirlere ulaşımı tehdit eden kilit nokta Rodos'tu. Sağlam savunmasıyla fethedilemez gibi görünen adaya saldırma konusunda paşaların olumsuz tutumlarına rağmen, Sultan Akdeniz'in bu en muhkem adasını almaya kararlıydı. Donanmasını önden gönderip kendisi Menteşe üzerinden Marmaris'e doğru yola koyuldu⁷. Altı ay süren zor bir kuşatmanın ardından ada 1522'de düştü. Bundan sonra Akdeniz'de artık Osmanlı Devleti'nin kesin üstünlüğü başladı.

Haçlıların Türkler tarafından Kutsal Topraklardan çıkarılmasının ardından Kudüs'ü tekrar geri alma hayalleri ile denize taşıdıkları Haçlı Seferleri, yine Türkler tarafından engellendi. Malazgirt Savaşı sonrası Anadolu'ya giren Türk beylerinin Batı Anadolu'yu fethetmeleri ve denizcilik faaliyetlerine hızla uyum sağlamaları ve başarıları dikkate değerdir. Türkler Anadolu'ya girmelerinin ardından kısa süre içerisinde Akdeniz'e de egemen oldular. Ortadoğu'da zirveye çıkan Hristiyan-Müslüman çatışması Türklerin öncülüğünde Müslümanların lehine sonuçlandı. Anadolu'da Selçuklular engeline Takılan Haçlılar, Kutsal Topraklarda Memlükler'e yenik düştüler. İş denize taşındığında da yine Türklerle karşı karşıya gelmek durumunda kaldılar ve başarısız oldular. Zaten Haçlı Kaynakları da sıkça Türklerin savaş konusundaki yeteneklerinden bahsetmişlerdir. Türklerin karada çok uzun süredir savaş konusunda deneyimli olduklarını biliyoruz ancak denizlerde de ellerindeki gerek insan gücü gerekse finansal kaynaklarını çok iyi bir şekilde kullanabildiklerini de görüyoruz. Türklerin Çaka Bey ile başlayan deniz serüveni Anadolu Selçukluları ile devam etmiş, ardından Menteşeoğulları ve Aydınöğulları'na geçen bu miras Osmanlı Devleti döneminde de iyi bir şekilde idare edilerek Akdeniz'de hakimiyetlerini sağlamlaştırmıştır.

⁶Detaylı bilgi için bakınız, Vatin, 2004.

⁷Detaylı bilgi için bakınız, Ertaş, 2017, s. 1-36

Kaynakça

- Barrow, G. L.(1985). ‘The Knights Of St. John Of Jarusalem at Kilmainham’. *Dublin Historical Record*, Vol.38 s. 108-112, No.3: Dublin.
- Başkan, Y. T. (2014). ‘Rodos Şövalyeleri ve Batı Anadolu Seferi’. *İnternational Periodical For the Languages Litarature and History of Turkish*, vol 9/4: Ankara.
- Baykara, T. (1990). *Aydinoğlu Gazi Umur Bey*. Kültür Yayınları: Ankara.
- Bey, Z. (2013). *Rodos Tarihi*. Harid Fedai (Çev.). Türk Tarih Kurumu Yayınları: Ankara.
- Boas, A. J. (2013). *Jerusalem in the Time of the Crusades: Society, Landscape and Art in the Holy City under Frankish Rule*. Routledge: NewYork.
- Bostan, İ. (2008). *Beylikten İmparatorluğa Osmanlı Denizciliği*. Kitap Yayınevi: İstanbul.
- Braudel, F. (2017). *II. Felipe Döneminde Akdeniz ve Akdeniz Dünyası*. Mehmet Ali Kılıçbay (çev). Doğu Batı Yayınları: İstanbul.
- Cahen, C.(2010). *Haçlı Seferleri Zamanında Doğu ve Batı*. Mustafa Daş (çev). Mustafa Daş Yeditepe Yayınları: İstanbul.
- Cahen, C. (2012). *Osmanlılardan Önce Anadolu*. Tarih Vakfı Yurt Yayınları: İstanbul.
- Carr, Mike (2016). ‘Early Contacts Between Menteshe and the Latins in the Eagean: Alliances with the Genoese and Conflict with the Hospitallers (c.1310-12)’. *Uluslararası Batı Anadolu Beylikleri Tarih Kultur ve Medeniyeti Sempozyumu II: Menteşe Beyliği*, ed. Adnan Çevik & Murat Keçiş, Türk Tarih Kurumu: Ankara.
- Carr, M. (2013). ‘The Hospitallers of Rhodes and their Alliances Against the Turks’. *Island and Military Orders C. 1291-C. 1798*, ed. S. Phillips & E. Buttiging, Farnham, Ashgate Publishing.
- Çavuşdere, S. (2016). *Avrupa'nın Türk Sorunu*. Yeditepe Yayınevi: İstanbul.
- Çavuşdere, S. (2017). *Ortaçağ'da Venedik, Papalık ve Türkler*. Yeditepe Yayınları: İstanbul.
- Evliya Ç. (2005). *Seyahatname*. Yapı Kredi Yayınları: İstanbul.
- Darkot, B. (1954). ‘Rodos’. *İslam Ansiklopedisi*. Maarif Basımevi: İstanbul.
- Ertaş, M. Y. (2017). ‘Rodos'un Fetih Günlüğü Kanuni Sultan Süleyman'ın Rodos Seferi Rûznâmesi’. *Akademik İncelemeler Dergisi*, cilt 12, sayı 1.
- Fleet, K. (2009). *Erken Osmanlı Döneminde Türk Ceneviz Ticareti*, Türkiye İşbankası Yayınları: İstanbul.

XIV. VE XV. YÜZYILLARDA DOĞU AKDENİZ'DE TÜRK-HAÇLI MÜCADELESİ

- Gül, M. (2009). *Ortaçağ Avrupa Tarihi*. Bilge Yayıncılık: İstanbul.
- Hammer, J. V. (2008). *Osmanlı Devleti Tarihi*. Kapı Yayınları: İstanbul.
- Heyd, W. (2000). *Yakın Doğu Ticaret Tarihi*. Enver Ziya Karal (çev.). Türk Tarih Kurumu Basımevi: Ankara.
- Herrin, J. (2010). *Bizans*. Uygur Kocabaşoğlu (çev.). İletişim Yayınları: İstanbul.
- Holt, P.M. (1999). *Haçlılar Çağı*. Özden Arıkan(Çev.). Tarih Vakfı Yurt Yayınları: İstanbul.
- Howard, S. (1982). *The Knights Templar*. Barnes and Nobble: New York.
- İbnu'l Esir (2009). *El Kamil Fit Tarih*. M. Beşir Eryaysoy (çev.). Bahar Yayınları: İstanbul.
- İnalcık, H. (2009). *Devlet-i Aliyye*, Cilt 1. Türkiye İşbankası Yayınları: İstanbul.
- İnalcık, H. (2010). *Osmanlılar*. Timaş Yayınları: İstanbul.
- İnalcık, H. (1999). 'Batı Anadolu'da Yükselen Denizci Gazi Beylikleri, Bizans ve Haçlılar'. *Uluslararası Haçlı Seferleri Sempozyumu*, s.173-185., Türk Tarih Kurumu: Ankara.
- Jorga, N. (2005). *Osmanlı İmparatorluğu Tarihi*. Yeditepe Yayınları: İstanbul.
- Kanat, C. (1999). 'Memlük Sultanı Melik ez-Zahir Seyfeddin Çakmak'ın Rodos Seferleri (1440-1443-1444). *Prof. Dr. İsmail Aka Armağanı*. Beta Basım Yayın: İzmir.
- Luttrell, A. (2000). 'From Jarusalem to Malta: The Hospital Chracter and Evulation, *Pregrinations* ', Acta et Documanta.
- Ostrogorsky, G. (2011). *Bizans Devleti Tarihi*. Fikret İşıltan (çev.). Türk Tarih Kurumu Yayınları: Ankara.
- Merçil, E. (1988). 'Aydınoğulları'. *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, Cilt. 4: İstanbul.
- Miller, W. (1921). *Essays on Latin Orient*, Cambridge University Press: London.
- Nicholsan, H. J. (2003). *The Knight Hospitaller*, Woodbridge: UK.
- O'shea, S. (2011). *İnanç Denizi*. Egemen Demircioğlu (çev.). İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları: İstanbul.
- Read, P. P. (2003). *Tapınak Şövalyeleri*. Sinem Gül (çev.). Dost Yayınları: Ankara.
- Riley, H. (2002). *Knights Hospitaller*. Carbrook Church: Norfolk.
- Riley, S. J. (2012). *Knights Hospitaller in the Levant*. Palgrave Macmilan: United Kindgom.

- Riley, S. J. (2010). *Templers and Hospitallers as Professed Religious in the Holy Land*. Indiana: University of Notre Damme Press.
- Riley, S. J. (2007). 'Towards a History of Military-Religious Orders', *The Hospitallers, the Mediterranean and Europe*, Ed. Karl Borchardt, Nikolas Jaspert and Helen Nicholson: Ashgate.
- Runciman, S. (1992). *Haçlı Seferleri Tarihi*. Fikret İşıltan (çev.). Tarih Kurumu Yayınları: Ankara.
- Smith, Paul Vincent (1994). 'Crusades and Society in Eastern Europe'. *School of Solvenic and East European Studies*: London.
- Solak, K. - Ağır M. (2013). 'Memlük Devleti'nin Doğu Akdeniz'deki Önemli Siyasi Faliyetleri'. *Çanakkale Araştırmaları Türk Yıllığı*, sayı 14, s.107-130: Çanakkale.
- Şeşen, R. (2009). *Sultan Baybars ve Devri*. İSAR: İstanbul.
- Şeşen, R. (1994). 'Davıyye ve İsbitariyye'. *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, Cilt. 9: İstanbul.
- Uzunçarşılı, İ. H. (1984). *Anadolu Beylikleri ve Akkoyunlu, Karakoyunlu Devletleri*. Türk Tarih Kurumu Yayınları: Ankara.
- Vatin, N. (2004). *Rodos Şövalyeleri ve Osmanlılar*. Tülin Altınova (çev.). Tarih Vakfı Yurt Yayınları: İstanbul.
- Vitteck, P (19.44). *Menteşe Beyliği*. O.Ş. Gökyay (çev.). Türk Tarih Kurumu Yayınları: Ankara.

Аңдатпа: XI ғасырдың аяғында крестшілер Иерусалимді басып алғаннан кейін крест жорықтары басталды. 1096 жылы Еуропадан аттанған крестшілер 1099 жылы Иерусалимде болып, XIII ғасырдың соңына дейін Таяу Шығыста өздерінің тіршілігін жалғастырды. 1291 жылы мәмлүктер Ақканы басып алған кезде олар аймақты тастап кетуге мәжбүр болды. Осы күннен кейін крестшілер Шығыс Жерорта теңізіне орналасып, Киелі жерлерді қайтарып алуға тырысты. Дәл осы кезеңде Батыс Анадолыны жаулап алған Түрік князьдіктері теңізде соғыс әрекеттерін бастады және осы кезеңнен кейін теңізде крестшілермен соғысады. Айдыноғуллары мен Ментешеоғуллары басқарған сәтті теңіз әрекеттері крестшілердің армандарын жүзеге асыруына кедергі болды. Бұл князьдіктер біраз уақыттан кейін үлкен мемлекетке айналған Осман империясының теңіз флотының өзегін де құрады. Сонымен, XVI ғасырда Осман империясы Жерорта теңізіндегі басым күшке айналды.

Кілт сөздер: Жерорта теңізі, Крест жорықтары, Түрік теңізшілігі, Ментешеоғуллары, Айдыноғуллары, Родос, Рыцарьлар. Түрік княздіктері

(Шахин ЧЕЛЕР. XIV-XV ғ. ЖЕРОРТА ТЕНІЗІ ШЫҒЫСЫНДАҒЫ ТҮРІКТЕРДІҢ КРЕСТШІЛЕРМЕН КҮРЕСІ)

Аннотация: Крестовые походы обозначают серию военных экспедиций, начавшихся в конце XI века с захвата Иерусалима. Эти милитаристские предприятия протекали в регионе до завершения XIII века, когда в 1291 году мамлюки захватили Акку, положив тем самым конец присутствию крестоносцев в данном регионе. После указанной даты крестоносцы реорганизовали свои силы в Восточном Средиземноморье, предпринимая попытки восстановления контроля над Святой Землей. В это же время тюркские княжества, освоив Западную Анатолию, активизировали свои военные действия на море, впоследствии сталкиваясь с крестоносцами в морских сражениях. Успешная морская стратегия тюрков препятствовала крестоносцам в осуществлении своих стратегических планов. Эти княжества также составляли фундамент военно-морского флота Османской империи, которая вскоре стала могучим государством и в XVI веке утвердилась в роли доминирующей силы в Средиземноморье.

Ключевые слова: Средиземноморье, крестоносцы, морская стратегия тюрков, Ментешеоғуллар, Айдыноғуллар, Родос, рыцари, тюркские княжества.

(Шахин ЧЕЛЕР. БОРЬБА ТУРКОВ С КРЕСТОНОСЦАМИ В ВОСТОЧНОМ СРЕДИЗЕМНОМОРЬЕ XIV-XV ВВ.)

Yazar Katkı Oranı (Author Contributions): Şahin ÇELER (%100)

Yazarların Etik Sorumlulukları (Ethical Responsibilities of Authors): Bu çalışma bilimsel araştırma ve yayın etiği kurallarına uygun olarak hazırlanmıştır.

Çıkar Çatışması (Conflicts of Interest): Çalışmadan kaynaklı çıkar çatışması bulunmamaktadır.

İntihal Denetimi (Plagiarism Checking): Bu çalışma intihal tarama programı kullanılarak intihal taramasından geçirilmiştir.
